

5. Ведута Л.Л., Чухліб В.Є. Сучасні методи управління проектами. Збірник наукових праць. Сучасні підходи до управління підприємством. 2018. № 3. С. 234-243.

6. Краснокутська Н.С., Осетрова Т.О. Еволюція розвитку та сучасні тренди в управлінні проектами. Економічний аналіз. 2018. Том 28. № 1. С. 236-242.

Тоцька О., к. е. н., доц.
Східноєвропейського національного університету
ім. Лесі Українки, м. Луцьк, Україна

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Вступ. *Європейський простір вищої освіти (ЄПВО)* – це унікальна міжнародна співпраця з питань вищої освіти та результат політичної волі 48 країн, які погодилися та прийняли реформи вищої освіти на основі загальних ключових цінностей – таких, як свобода вираження поглядів, самостійність установ, незалежні студентські спілки, академічна свобода, вільний рух студентів і персоналу [1].

Основний текст. Дослідимо особливості управління розвитком вищої освіти в декількох країнах ЄПВО. Так, згідно Національного звіту щодо впровадження Болонського процесу в 2012–2015 рр. в *Іспанії* [2], у цій країні до типів ЗВО віднесено університети й інші ЗВО. Зокрема: 50 державних університетів; 32 приватні університети; 2139 інших ЗВО, з яких 1581 є державними. Не університетська вища освіта складається з вищої професійної освіти й навчання, а також спеціалізованої освіти: мистецтва вищого рівня, пластичні мистецтва, дизайн, спорт і військові кадри.

В Іспанії немає чіткого розмежування загального та технічного університетів. Насправді багато загальноосвітніх університетів зараз пропонують ступінь інженерів. Університети (загальноосвітні та технічні) дотримуються Болонської трициклової системи. Водночас заклади вищої професійної освіти й навчання, а також спеціалізованої освіти професійно орієнтовані.

Важливість елементів студентоцентрованого навчання в керівних документах країни за шкалою від 0 (не важливо) до 5 (важливо) було оцінено таким чином: самостійне навчання – 5; навчання в малих групах – 5; навчання викладанню для персоналу – 5; оцінювання на основі результатів навчання – 5; визнання попереднього навчання – 1; результати навчання – 2; співвідношення студент/персонал – 2; оцінювання студентами навчання – 5.

У більшості ЗВО Іспанії підставою для присудження ECTS є поєднання навантаження студентів і годин контактів викладач-студент. Додаток до диплома студентам бакалаврату/магістратури в усіх галузях навчання видається автоматично для всіх осіб у 100 % ЗВО (на безоплатній основі).

До зовнішніх оцінок якості включаються такі питання: навчання; дослідження; служби підтримки студентів; процеси прийому; прогресування, відмова від навчання та закінчення студента; працездатність (в деяких випадках); внутрішнє забезпечення якості/система управління; політика та практика

визнання. До них не включено тільки положення про навчання протягом усього життя [2].

У свою чергу, в Національному звіті щодо впровадження Болонського процесу в 2012–2015 рр. в *Італії* [3] вказано, що національна політика у галузі вищої освіти є найважливішим орієнтиром європейських стратегій: стратегії «Європа 2020» на загальному рівні й «Освіта та навчання 2020» для вищої освіти. Останній документ заохочує всі країни підвищувати рівень випускників у віці від 30 до 34 років. Для Італії ціль становить 26/27 % випускників. На момент звітування цей рівень становив 22,3 % серед осіб віком 25–34 роки.

В італійській системі вищої освіти є 96 університетів (державні, приватні та приватні мультимедійні (телематичні)); 128 мистецьких і музичних інститутів; 62 вищі технічні інститути.

Важливість елементів студентоцентрованого навчання в керівних документах країни за шкалою від 0 (не важливо) до 5 (важливо) було оцінено таким чином: самостійне навчання – 0; навчання в малих групах – 3; навчання викладанню для персоналу – 0; оцінювання на основі результатів навчання – 5; визнання попереднього навчання – 3; результати навчання – 5; співвідношення студент/персонал – 3; оцінювання студентами навчання – 4.

У більшості ЗВО Італії підставою для присудження ECTS є поєднання досягнутих результатів навчання та завантаженості студентів. Додаток до диплома студентам бакалаврату/магістратури в усіх галузях навчання видається автоматично для всіх осіб тільки в 1–25 % ЗВО (на безоплатній основі).

До зовнішніх оцінок якості включаються такі питання: навчання; дослідження; служби підтримки студентів; положення про навчання протягом усього життя; процеси прийому; прогресування, відмова від навчання та закінчення студента; працевдатність; внутрішнє забезпечення якості/система управління. До них не включено тільки політику та практику визнання [3].

Згідно Національного звіту щодо впровадження Болонського процесу в 2012–2015 рр. у *Німеччині* [4], німецька система вищої освіти розрізняє традиційні університети, університети прикладних наук, коледжі мистецтва та музики, педагогічні коледжі, дуальний коледж (кооперативний державний коледж, що пропонує комбіновані програми роботи та навчання) й професійні академії.

Кількість ЗВО становить: 108 університетів (традиційних); 52 коледжі мистецтва та музики; 6 педагогічних коледжів; 17 теологічних коледжів; 225 університетів прикладних наук; 33 коледжі адміністрації; професійні академії (кількість не зазначено). Серед них: 271 державна установа (8 федеральних, 262 земельних, 1 муніципальна); 129 приватних установи; 31 церковна установа; 3 інші.

Усі вище вказані типи ЗВО орієнтовані на академічну діяльність, за винятком професійних академії, які є професійно орієнтованими. Університети прикладних наук – це науково-орієнтовані ЗВО, які здійснюють академічне викладання та дослідження з акцентом на додатки. Вони, як правило, проводять менше досліджень, ніж традиційні університети, через більш широкі викладацькі обов'язки професорів, а також не мають права отримувати докторати. Ступінь

кваліфікації, що присуджується університетами й університетами прикладних наук, має рівноцінний статус.

Важливість усіх елементів студентоцентрованого навчання (самостійне навчання; навчання в малих групах; навчання викладанню для персоналу; оцінювання на основі результатів навчання; визнання попереднього навчання; результати навчання; співвідношення студент/персонал; оцінювання студентами навчання) в керівних документах країни було оцінено на 5 (важливо).

У більшості ЗВО Німеччини підставою для присудження ECTS є поєднання досягнутих результатів навчання та завантаженості студентів: студент виконав встановлене навантаження й досяг очікуваних результатів навчання. Додаток до диплома студентам бакалаврату/магістратури в усіх галузях навчання видається автоматично для всіх осіб у 100 % ЗВО (на безоплатній основі).

До зовнішніх оцінок якості включено такі питання: навчання; дослідження (в деяких випадках); служби підтримки студентів; положення про навчання протягом усього життя (в деяких випадках); процеси прийому; прогресування, відмова від навчання та закінчення студента; працевдатність; внутрішнє забезпечення якості/система управління; політика та практика визнання [4].

Національний звіт щодо впровадження Болонського процесу в 2012–2015 рр. в *Об'єднаному Королівстві* [5] містить інформацію про те, що в Англії всі установи вищої освіти є самостійними та самоврядними, і кожен має свій орган управління, відповідальний за забезпечення якості та фінансової стійкості і загальний досвід студентів. У країні є 150 установ, які можуть присвоїти наукові ступені, і переважна більшість з них мають право на отримання грантового фінансування через Ради фінансування. Деякі установи пропонують поєднання академічної та професійної кваліфікації.

Важливість елементів студентоцентрованого навчання в керівних документах Англії за шкалою від 0 (не важливо) до 5 (важливо) було оцінено таким чином: самостійне навчання – 5; навчання в малих групах – 3; навчання викладанню для персоналу – 4; оцінювання на основі результатів навчання – 5; визнання попереднього навчання – 4; результати навчання – 5; співвідношення студент/персонал – 4; оцінювання студентами навчання – 5.

У більшості ЗВО Англії підставою для присудження ECTS є поєднання досягнутих результатів навчання та завантаженості студентів. Додаток до диплома студентам бакалаврату/магістратури в усіх галузях навчання видається автоматично для всіх осіб тільки в 76–99 % ЗВО (на безоплатній основі).

До зовнішніх оцінок якості включаються такі питання: навчання; служби підтримки студентів; положення про навчання протягом усього життя; процеси прийому; прогресування, відмова від навчання та закінчення студента; працевдатність; внутрішнє забезпечення якості/система управління; політика та практика визнання. До них не включено тільки дослідження [5].

У свою чергу, в Національному звіті щодо впровадження Болонського процесу в 2012–2015 рр. у *Португалії* [6] вказано такі типи ЗВО: університети, університетські інститути й інші заклади університетської освіти; політехнічні

інститути й інші заклади політехнічної освіти. У країні функціонують 34 державні ЗВО; 92 приватні ЗВО; 5 військових і поліцейських ЗВО.

Слід зазначити, що з метою забезпечення доступу до регламентованої професії, навчання за деякими політехнічними програмами є обов'язковою та поширеною практикою перепідготовки.

Важливість елементів студентоцентрованого навчання в керівних документах країни за шкалою від 0 (не важливо) до 5 (важливо) було оцінено таким чином: самостійне навчання – 4; навчання в малих групах – 3; навчання викладанню для персоналу – 3; оцінювання на основі результатів навчання – 4; визнання попереднього навчання – 3; результати навчання – 5; співвідношення студент/персонал – 5; оцінювання студентами навчання – 4.

Підставою для присудження ECTS у країні є поєднання досягнутих результатів навчання та завантаженості студентів: студент виконав встановлене навантаження й досяг очікуваних результатів навчання. Додаток до диплома студентам бакалаврату/магістратури в усіх галузях навчання видається автоматично для всіх осіб у 100 % ЗВО (на безоплатній основі).

До зовнішніх оцінок якості включено такі питання: навчання; дослідження; служби підтримки студентів; положення про навчання протягом усього життя; процеси прийому; прогресування, відмова від навчання та закінчення студента; працездатність; внутрішнє забезпечення якості/система управління; політика та практика визнання [6].

Згідно Національного звіту щодо впровадження Болонського процесу в 2012–2015 рр. у *Франції* [7], демографічні прогнози є інструментами моніторингу для управління системою вищої освіти, виходячи з різних можливих сценаріїв змін і їхнього впливу, зокрема, з точки зору бюджету. У цій країні університети, що належать до «службової громадськості» вищої освіти, – це державні установи, назва яких юридично захищена нормативним списком усіх університетів. Окрім університетів, які навчають 67 % студентів, зареєстрованих у вищій освіті, однією з головних особливостей французької системи вищої освіти є дуже велика різноманітність інститутів, державних, приватних чи під компетенцією професійних палат (наприклад, торгові палати для бізнес-шкіл). Серед великої різноманітності та маси державних і приватних ЗВО Франції виділяють: 73 університети; 19 основних інститутів; 24 кластери університетів й інститутів; 255 інженерних шкіл (у тому числі 77 приватних); 203 бізнес-школи або школи управління.

Важливість елементів студентоцентрованого навчання в керівних документах країни за шкалою від 0 (не важливо) до 5 (важливо) було оцінено таким чином: самостійне навчання – 5; навчання в малих групах – 3; навчання викладанню для персоналу – 2; оцінювання на основі результатів навчання – 5; визнання попереднього навчання – 5; результати навчання – 5; співвідношення студент/персонал – 2; оцінювання студентами навчання – 2.

Підставою для присудження ECTS у країні є поєднання досягнутих результатів навчання та завантаженості студентів. Додаток до диплома студентам

бакалаврату/магістратури в усіх галузях навчання видається автоматично для всіх осіб тільки в 1–25 % ЗВО (на безоплатній основі).

До зовнішніх оцінок якості включено всі питання (навчання; дослідження; служби підтримки студентів; положення про навчання протягом усього життя; процеси прийому; прогресування, відмова від навчання та закінчення студента; працевдатність; внутрішнє забезпечення якості/система управління), окрім політики та практики визнання [7].

Висновки та пропозиції. Як бачимо, в аналізованих країнах спостерігаються відмінності як у типах ЗВО, так і важливості елементів студентоцентрованого навчання в керівних документах. Окрім того, відрізняються й зовнішні оцінки якості. Тобто впровадження Болонського процесу відбулося, однак різною мірою.

Використана література:

1. *European Higher Education Area*: веб-сайт. URL: <http://eha.info/> (дата звернення: 20.10.2019).
2. National Report regarding the Bologna Process implementation 2012-2015. Spain. URL: <http://eha.info/page-spain> (дата звернення: 14.01.2020).
3. National Report regarding the Bologna Process implementation 2012-2015. Italy. URL: <http://eha.info/page-italy> (дата звернення: 14.01.2020).
4. National Report regarding the Bologna Process implementation 2012-2015. Germany. URL: <http://eha.info/page-germany> (дата звернення: 15.01.2020).
5. National Report regarding the Bologna Process implementation 2012-2015. United Kingdom. URL: <http://eha.info/page-united-kingdom> (дата звернення: 15.01.2020).
6. National Report regarding the Bologna Process implementation 2012-2015. Portugal. URL: <http://eha.info/page-portugal> (дата звернення: 15.01.2020).
7. National Report regarding the Bologna Process implementation 2012-2015. France. URL: <http://eha.info/page-france> (дата звернення: 15.01.2020).

Шквиря Н., к.е.н, доц.
Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Д.Моторного,
м. Мелітополь, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ МАРКЕТИНГОВОЇ КОМУНІКАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ШЛЯХОМ ПРОВЕДЕННЯ ДЕГУСТАЦІЇ

Вступ. Процес становлення ринкових відносин викликає необхідність переорієнтації виробництва та реалізації продукції на задоволення потреб і запитів кінцевих споживачів. Зарубіжний досвід і досвід деяких вітчизняних виробників свідчить про те, що дієвим інструментом вирішення цього завдання є застосування маркетингової комунікаційної політики. До того ж кожному підприємству потрібно додаткова перевага, яка дозволить поліпшити маркетингову позицію і забезпечити певні конкурентні переваги на ринку. Комунікаційна політика є одним з чотирьох основних інструментів маркетингу, метою якої є надання інформації для інших інструментів маркетингу і внесення свого внеску в збільшення продажів у довгостроковій перспективі, забезпечення взаємозв'язку між виробниками і споживачами товарів у процесі обміну [2].